

सिद्धलेक गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
बुङ्चुङ, धादिङ

Email: info@siddhalekmun.gov.np
website: siddhalekmun.gov.np

आ.व.: २०७८।०७९

च.नं. : ४५ (शिक्षा)

बागमती प्रदेश, नेपाल ।

मिति: २०७८।०६।१०

विषय:- विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन सम्बन्धमा ।

श्री सबै विद्यालयहरु

सिद्धलेक गाउँपालिका, धादिङ

प्रस्तुत विषयमा सिद्धलेक गाउँपालिकाको शिक्षा ऐन २०७५ को दफा २० बमोजिम विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन गरिएकोमा ऐनको दफा २० को उपदफा (९) ले व्यवस्था गरे बमोजिम पदाबधि समाप्त भएको हुँदा सिद्धलेक गाउँपालिकाको शिक्षा (पहिलो संशोधन सहित) ऐन २०७५ तथा विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन कार्यविधि २०७८ समेतका आधारमा सम्बन्धित वडा समितिसँग समन्वय गरी यो सूचना प्रकाशित मितिले ३० दिन भित्र व्यवस्थापन समिति गठन गरीसक्नुहुन अनुरोध गरिन्छ ।

बोधार्थ

श्री वडा कार्यालयहरु सबै- आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गरीदिनुहुन ।

प्रविनबाबु भट्टराई
शाखा अधिकृत (शिक्षा)

प्रविनबाबु भट्टराई
शाखा अधिकृत (शिक्षा)

कार्यविधिको नाम: विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन कार्यविधि, २०७८

यस सिद्धलेक गाउँपालिका भित्र रहेका विद्यालयहरूमा स्थानीय शिक्षा ऐन २०७५ को दफा २० बमोजिम विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन कार्यको लागि सहजीकरण गर्दै विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन कार्यमा आएका अफ्ठ्याराहरूलाई मध्यनजर राख्दै वास्तविक अभिभावकहरूको विद्यालय व्यवस्थापनमा प्रतिनिधित्व गराई शैक्षिक, भौतिक, आर्थिक र विद्यालयका समग्र गतिविधिहरूमा थप प्रभावकारीता र गुणस्तर कायम गर्ने उद्देश्यले गाउँ कार्यपालिका सिद्धलेकको मिति २०७८।०६।०५ को बैठकबाट अब उपरान्त गठन हुने विद्यालय व्यवस्थापन समितिहरूमा देहाय बमोजिम गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

परिच्छेद -१

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

- (१) यस कार्यविधिको नाम "विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन कार्यविधि, २०७८" हुनेछ । यो कार्यविधि गाउँकार्यपालिकाले निर्णय गरेका मिति देखि गाउँपालिका भित्रका सबै विद्यालयहरूमा लागू हुनेछ ।
- (२) विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यो कार्यविधिमा:
 - क) "शिक्षा ऐन" भन्नाले सिद्धलेक गाउँपालिका शिक्षा ऐन २०७५ सम्झनुपर्छ ।
 - ख) "विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन कार्यविधि २०७८" भन्नाले शिक्षा ऐन २०७५ को दफा २० को आधारमा बनाएको कार्यविधि सम्झनुपर्दछ ।
 - ग) "अभिभावक" भन्नाले विद्यार्थीका बाबु, आमा, दाजु, भाइ, दिदी बहिनी, बाजे बज्यै वा विद्यार्थीको पालनपोषण र पठनपाठनको व्यवस्था मिलाउने व्यक्ति भएता पनि विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष र सदस्यको छनोट गर्ने प्रयोजनका लागि विद्यार्थीको बाबु, आमा, बाजे, बज्यै तथा सहोदर दाजु वा दिदी मात्र अभिभावक मानिने छ ।
 - घ) "शैक्षिक सत्र " भन्नाले विद्यालयमा अध्ययन अध्यापन गराउने वार्षिक अवधि सम्झनु पर्छ ।
 - ङ) "व्यवस्थापन समिति" भन्नाले विद्यालय व्यवस्थापन समिति सम्झनुपर्छ ।
 - च) "विद्यालय" भन्नाले सामुदायिक, सार्वजनिक शैक्षिक गुठी र संस्थागत सबैलाई बुझिनेछ ।
 - छ) "सहयोग समिति" भन्नाले विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठनका लागि गठित समिति भन्ने बुझ्नु पर्छ । जसमा संयोजक सहित सदस्यहरूलाई समेत बुझ्नुपर्छ ।
 - ज) "विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन" भन्नाले अभिभावकहरूको आम सहमति भएको खण्डमा अभिभावकहरूको छनोटमा र सो नभएको खण्डमा मतदान प्रकृयाबाट आएको नतिजालाई बुझिनेछ ।

परिच्छेद — २
विद्यालय व्यवस्थापन समिति:

- (३) सामुदायिक विद्यालयको सञ्चालन, व्यवस्थापन र रेखदेख गर्नका लागि प्रत्येक विद्यालयमा देहाय बमोजिमका सदस्यहरू रहेको एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछः
- क) विद्यालयका अभिभावक मध्येबाट छानिएको दुई जना महिला तथा दलित समुदायबाट एक जना समेत चार जना – सदस्य
- ख) विद्यालय रहेको गाँउपालिकाको सम्बन्धित वडा अध्यक्ष वा वडा समितिका सदस्यहरू मध्येबाट सो वडा समितिले मनोनयन गरेको सदस्य तथा वडा समितिले मनोनित गरेको शिक्षा प्रेमी एक जना समेत दुई जना – सदस्य
- ग) विद्यालयका संस्थापक, स्थानीय बुद्धिजीवी, शिक्षा प्रेमी, विद्यालयलाई निरन्तर दश वर्ष देखि सहयोग गर्ने वा विद्यालयलाई रु दश लाख वा सो भन्दा बढि नगद वा जिन्सी सहयोग गरेका व्यक्तिहरू मध्येबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिबाट मनोनित गरेको एकजना महिलासहित दुईजना – सदस्य
- घ) विद्यालयका शिक्षकहरूले आफू मध्येबाट छानी पठाएका प्रतिनिधि एक जना – सदस्य
- ङ) विद्यालय शिक्षक अभिभावक संघका अध्यक्ष – सदस्य
- च) विद्यालयस्तरीय बाल क्लवका अध्यक्ष र बाल क्लवले छनोट गरी पठाएको एकजना छात्रा गरी दुई जना – सदस्य
- छ) प्रधानाध्यापक – सदस्य सचिव
- (४) प्राविधिक तथा व्यवसायिक विषयमा अध्ययन वा तालिम गराइने माध्यमिक विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा गाँउपालिका क्षेत्रभित्रका सम्बन्धित विषय तथा व्यवसायसँग आवद्धहरू मध्ये गाँउ शिक्षा समितिले मनोनित गरेका एक जना सदस्य रहनेछन् ।
- (५) विद्यालय व्यवस्थापन समितिका दफा (३) को खण्ड (क), (ख) वा (ग) बमोजिमका सदस्यहरू मध्येबाट सम्बन्धित वडा समितिले छानेका सदस्य सो समितिको अध्यक्ष हुनेछ ।
- (६) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष छनोट नभएसम्मका लागि वा अध्यक्षको अनुपस्थितिमा सो समितिका ज्येष्ठ सदस्यहरू मध्येबाट छानेको सदस्य सो समितिको अध्यक्ष हुनेछ ।
- (७) विशेष शिक्षा सञ्चालन गर्ने विद्यालयको व्यवस्थापन समितिमा कम्तीमा पचास प्रतिशत सदस्यहरू अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अभिभावक र समावेशी शिक्षा वा स्रोत कक्षा संचालन गर्ने विद्यालयको व्यवस्थापन समितिमा कम्तीमा एकजना अपाङ्गता भएको व्यक्ति सदस्य रहनेछन् ।
- (८) गाउँपालिकाको शिक्षा अधिकृत र स्रोतव्यक्तिलाई विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठकमा पर्यवेक्षकको रूपमा भाग लिन आमन्त्रण गर्नु पर्नेछ ।
- (९) व्यवस्थापन समितिको म्याद सकिनु भन्दा एक महिना अगावै नयाँ व्यवस्थापन समितिको गठन गरी बहालवाला व्यवस्थापन समितिले पदभार हस्तान्तरण गर्नु पर्नेछ । यसो हुन नसकेमा वा व्यवस्थापन समिति गठन विवादित भएमा तोकिए बमोजिम व्यवस्थापन समिति गठन नभएसम्म गाँउ शिक्षा समितिको

सिफारिसमा गाउँपालिकाले एक अस्थायी विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन गर्न सकेछ । तर माथि उल्लेखित अवस्थामा गाँउ शिक्षा समितिले गठन गरेको समितिको म्याद एक वर्ष भन्दा बढी हुनेछैन ।

१०) व्यवस्थापन समिति गठन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

११) संस्थागत विद्यालयको सञ्चालन, व्यवस्थापन र रेखदेख गर्नका लागि प्रत्येक विद्यालयमा देहाय बमोजिमका सदस्यहरू रहेको एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछः

(क) विद्यालयको संस्थापक वा लगानीकर्ताहरू मध्येबाट सम्बन्धित विद्यालयको सिफारिसमा गाँउ शिक्षा समितिबाट मनोनित भएका व्यक्ति —अध्यक्ष

(ख) अभिभावकहरू मध्येबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिले मनोनित गरेको एकजना जना महिला सहित दुई जना — सदस्य

(ग) स्थानीय शिक्षाप्रेमी वा समाजसेवीहरू मध्येबाट गाँउ शिक्षा समितिले मनोनित गरेको एक जना —सदस्य

(घ) सम्बन्धित विद्यालयका शिक्षकहरू मध्येबाट छानी पठाएका एक जना शिक्षक — सदस्य

(ङ) विद्यालय रहेको सम्बन्धित वडा अध्यक्ष वा वडाले मनोनयन गरेको वडा समितिको सदस्य एक जना —सदस्य

(च) शिक्षा अधिकृत वा निजले तोकेको शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखाको कर्मचारी — सदस्य

(छ) विद्यालयका प्रधानाध्यापक —सदस्य सचिव

(१२) दफा (११) को खण्ड (क), (ख) र (ग) बमोजिम छानिएका वा मनोनित अध्यक्ष वा सदस्यको पदावधि ३ वर्षको हुनेछ । त्यस्ता अध्यक्ष वा सदस्यले आफ्नो पद अनुसारको आचरण पालना नगरेको देखिएमा गाँउ शिक्षा समितिले निजलाई जुनसुकै बखत पदबाट हटाउन सकेछ । तर त्यसरी पदबाट ७ हटाउनु अघि वा समिति विघटन गर्नु अघि आफ्नो सफाई पेश गर्ने मौकाबाट बञ्चित गरिने छैन ।

(१३) संस्थागत विद्यालय र सार्वजनिक शैक्षिक गुठी विद्यालयको व्यवस्थापन गठनको सहजीकरण गर्न शिक्षा अधिकृत, स्रोत व्यक्ति, र प्रधानाध्यापकको तीन सदस्यीय समिति रहने छ । उक्त समितिको संयोजक सम्बन्धित विद्यालयको प्रधानाध्यापक हुनेछ ।

परिच्छेद -३

विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष तथा सदस्य छनोट सम्बन्धी व्यवस्था:

(१४) प्रधानाध्यापकले ऐनको दफा २० बमोजिम सामुदायिक विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष र सदस्यहरूको छनोट गर्ने प्रयोजनका लागि शैक्षिक सत्र शुरु भएको तीस दिन भित्र कम्तीमा सात दिनको सूचना दिई अभिभावकको भेला गराउनुपर्नेछ । तर निर्धारित पदावधि समाप्त भएको कारणले अध्यक्ष वा सदस्य छनोट गर्ने प्रयोजनका लागि त्यसरी अध्यक्ष वा सदस्यको पदावधि समाप्त हुनुभन्दा कम्तीमा तीस दिन अगावै र अन्य अवस्थामा अध्यक्ष वा सदस्यको पद रिक्त भएमा पदपूर्ति गर्नमा लागि त्यसरी रिक्त भएको पन्ध्र दिन भित्र अभिभावकहरूको भेला गराउनुपर्नेछ ।

- (१५) प्रधानाध्यापकले दफा (१४) बमोजिम अभिभावकलाई भेला गराउनु तीन दिन अघि अभिभावकको नामावली विद्यालयमा सार्वजनिक गर्नुपर्नेछ ।
- (१६) दफा (१४) बमोजिम सदस्य छनोट गर्ने सम्बन्धमा अभिभावकलाई सहयोग गर्नका लागि शिक्षा अधिकृत वा निज उपलब्ध नभएमा गाउँपालिका शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखाले खटाएको कर्मचारीको संयोजकत्वमा, स्रोत व्यक्ति, प्रधानाध्यापक र स्थानीय निकायको प्रतिनिधि रहेको चार सदस्यीय छनोट सहयोग समिति गठन गर्नेछ ।
- (१७) दफा (१४) बमोजिम आयोजना गरिएको अभिभावकहरूको भेलाले दफा (३) को खण्ड (क) बमोजिमका सदस्यहरू छनोट गरी विद्यालयले त्यसको जानकारी सम्बन्धित वडा समितिमा दिनुपर्नेछ । भने सम्बन्धित वडा समितिले खण्ड (ख) बमोजिमका सदस्यहरू छनोट गरी विद्यालयलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।
- (१८) विद्यालय व्यवस्थापन समितिले दफा (३) को खण्ड (ग) बमोजिमका सदस्यहरू मनोनयन गर्नेछ ।
- (१९) सम्बन्धित वडा समितिले दफा (३) को खण्ड (क) (ख) र (ग) बमोजिमका सदस्यहरू मध्ये अध्यक्ष छनोट गरी विद्यालयलाई जानकारी गराउनुपर्नेछ ।
- (२०) दफा (३) को खण्ड (घ) बमोजिमका सदस्य विद्यालयका शिक्षकहरूको स्टाफ बैठकबाट छनोट गरी पठाउनु पर्नेछ ।
- (२१) विद्यालयस्तरीय बालक्लबको बैठक बसी दफा (३) खण्ड (च) बमोजिमको सदस्य छनोट गरी पठाउनु पर्नेछ ।
- (२२) शिक्षा ऐनको दफा २० ले दिएको अधिकारका आधारमा विद्यालय व्यवस्थापन समितिको गठन गर्नका लागि छनोट सहयोग समितिले देहाय बमोजिमको कार्य गर्नेछ ।
- क) अभिभावकको पहिचान सहितको नामावली तयार गर्ने ।
- ख) व्यवस्थापन समिति गठनमा आवश्यक परे अन्य कर्मचारीको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ग) शान्ति सुरक्षाको व्यवस्थाका मिलाउने ।
- घ) निर्वाचन कार्यक्रम प्रकाशन गर्ने ।
- ङ) निर्वाचनको लागि यससँग सम्बन्धित आचारसंहिता तयार गर्ने ।
- च) मतपत्र र निर्वाचनको लागि आवश्यक पर्ने सामग्रीको उचित व्यवस्थापन गर्ने ।
- छ) मतदान हुने स्थानको निर्धारण गर्ने ।
- ज) उम्मेदवारहरूबाट मनासिब किसिमको उम्मेदवारी दर्ता शुल्क लिने ।

परिच्छेद -४

विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष र सदस्यहरूका लागि योग्यता

- (२३) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष र सदस्यहरूका लागि योग्यता तपसील अनुसार हुनुपर्नेछ ।
- क) अध्यक्ष पदका लागि शैक्षिक योग्यता देहायबमोजिम हुनु पर्नेछः
१. आधारभूत तहका लागि कम्तिमा कक्षा ५ उत्तीर्ण भएको,
 २. माध्यमिक तहका लागि कम्तिमा एसईई (SEE) वा सो सरह उत्तीर्ण भएको ।
- ख) अन्य सदस्यहरूका लागि कम्तिमा राम्ररी लेख्न र पढ्न सक्ने ।मानसिक सन्तुलन ठिक भएको ।

- ग) नैतिक पतन हुने गरी फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट कसुरदार नठहरिएको ।
 - घ) अध्यक्षको हकमा पच्चीस वर्ष र अन्य सदस्यको हकमा एक्काइस वर्ष उमेर पुरा भएको ।
 - ङ) नेपाली नागरिकता भएको ।
 - च) कुनै सरकारी वा अर्धसरकारी कार्यालयबाट पारिश्रमिक लिनेगरी नियुक्त कर्मचारी/शिक्षक पद धारण नगरेको ।
 - छ) प्रचलित कानून बमोजिम कालो सूचीमा नपरेको ।
- (२४) माथि जुनसुकै कुरा लेखिएता पनि आफ्नै छोराछोरी वा आफ्नो अभिभावकत्वमा कुनै बालबालिकालाई चालु शैक्षिक सत्रमा संस्थागत विद्यालयमा भर्ना गराई अध्ययन गरिरहेका छन भने त्यस्तो अभिभावक विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष र सदस्य पदमा उम्मेदवार हुन सक्ने छैन ।

परिच्छेद- ५

राजीनामा स्वीकृत र पदको रिक्तता:

- (२५) विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष र सदस्यहरूको राजीनामा स्वीकृत र पदरिक्तता तपसिल बमोजिम हुनेछ ।
- क) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सदस्यको अध्यक्षले र अध्यक्षको राजीनामा गाउँ शिक्षा समितिले स्वीकृत गर्नेछ ।
 - ख) अध्यक्ष तीन महिना भन्दा बढी समय सम्मको लागि जिम्मेवारी लिन नसक्ने भएमा र वि.व्य.स.को पदावधि एक वर्षभन्दा कम भएमा निजको प्रतिनिधित्व जसरी भएको छ, सोहि अनुरूप छनोट वा मनोनित गर्नेछ ।
 - ग) लगातार तीन वटा भन्दा बढी बैठकमा बिना जानकारी अनुपस्थित हुने सदस्यहरूलाई समितिले स्पष्टिकरण सोध्न र सचेत गराउन सक्नेछ ।
 - घ) दफा (२४) को खण्ड (ग) बमोजिम स्पष्टिकरण सोधदा चित्तबुझ्दो जवाफ नआएमा वा त्यसपछिको बैठकमा पनि अनुपस्थित भएमा स्वतः पदाधिकार समाप्त हुनेछ ।
 - ङ) व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष वा सदस्यले आफ्नै छोराछोरी वा आफ्नो अभिभावकत्वमा कुनै बालबालिकालाई संस्थागत विद्यालयमा पठनपाठन गराएमा व्यवस्थापन समितिमा निजको पदाधिकार स्वतः समाप्त हुनेछ ।

परिच्छेद- ६

विद्यालय व्यवस्थापन समिति विघटन:

- (२६) निम्न अवस्थामा गाउँ शिक्षा समितिले विद्यालय व्यवस्थापन समिति विघटन गर्न सक्नेछ ।
- (क) विद्यालय सम्पति हिनामिना गरेमा ।
 - (ख) विद्यालयको शैक्षिक वातावरण खलबल्याएमा ।
 - (ग) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र गाउँपालिकाको नीति विपरित कार्य गरेमा ।

(घ) विद्यालय व्यवस्थापन समितिले सन्तोषजनक रूपमा कार्य गर्न नसकेमा ।

(ङ) सम्बन्धित निकाय वा अधिकारीले दिएको निर्देशनको पालना नगरेमा ।

(२७) दफा (२६) बमोजिमका अवस्थाले विद्यालय व्यवस्थापन समिति विघटन भएमा नियम (९) बमोजिमको व्यवस्था अनुसार हुनेछ ।

परिच्छेद -७

विविधः

(२८) माथि उल्लेखित बाहेक विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन सम्बन्धित थप व्यवस्था निम्न बमोजिम हुनेछ ।

क) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको पदावधि गठन भएको मितिले तीन वर्षको हुनेछ ।

ख) आफ्नो कार्यकाल समाप्त भएपछि विद्यालय व्यवस्थापन समितिले कुनैपनि प्रकारका नीतिगत निर्णयहरू नगर्ने र त्यस्ता गरेका निर्णयहरू स्वतः बदर भएको मानिने छन तर भौतिक निर्माणको जिम्मेवारी, आफ्नो कार्यकालको बेरजु फर्स्यौट जस्ता अत्यावश्यक गर्ने पर्ने कार्यहरूको लागि यसले बाधा पुर्याउने छैन ।

ग) एक विद्यालयमा अध्यक्ष रहेको व्यक्ति अर्को विद्यालयमा वि.व्य.स. पदाधिकारी हुन चाहेमा उक्त विद्यालयबाट राजीनामा दिएपछि मात्र निज अर्को विद्यालयमा उम्मेदवार हुन सक्नेछ ।

घ) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको लागि छनोट प्रक्रियामा सकेसम्म बहुमत अभिभावकहरूबाट सर्वसम्मतीबाट छनोट गर्ने तर सर्वसम्मत हुन नसकेको खण्डमा मतदान प्रकृयाबाट भए पनि टुङ्गो लगाउनु पर्नेछ ।

ङ) आफुले गरेको कामको सम्बन्धमा विद्यालयका प्रधानाध्यापक विद्यालय व्यवस्थापन समिति र गाउँपालिका शिक्षा युवा तथा खेलकुख शाखा प्रति, विद्यालय व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरू विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष प्रति र विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष गाउँ शिक्षा समिति प्रति जवाफदेही हुनेछन ।

च) संस्थागत विद्यालय र सार्वजनिक गुठी अन्तरगत सञ्चालित विद्यालयहरूमा बालविकास र आधारभूत तह देखि माध्यमिक तह सम्मको विद्यालयमा सञ्चालक र संस्थापक कुनै अन्य विद्यालयको व्यवस्थापन समितिमा संलग्न हुन पाउने छैन ।

परिच्छेद- ८

संशोधन बचाउ र खारेजी

(२९) माथि उल्लेखित कार्यविधि आवश्यकता अनुसार संशोधन र खारेजी हुन सक्नेछ । यो कार्यविधिको कार्यन्वयन गर्नु सरोकारवाला सबैको कर्तव्य र जिम्मेवारी मानिनेछ । कार्यन्वयनको अनुगमन र कार्यन्वयन गर्दा देखिएका समस्या समाधान र आवश्यक निर्देशन गाउँ शिक्षा समिति मार्फत हुनेछ ।